

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НАСКРІЗНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА» ДЛЯ УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Шевчук К. С.
(Полтава, Україна)

Науковий керівник: *Дорошенко Євгенія Володимирівна* – вчитель хімії
Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради
Полтавського району Полтавської області

Пріоритетним у процесі організації базової середньої освіти є формування в учнівській молоді позитивної мотивації щодо здорового способу життя. Важливо не лише здобути знання, уміння, навички з шкільних предметів, а й сформуванню ключову компетентність із здорового життя. Варто так організувати навчально-виховний процес, щоб активне застосування сучасних технологій здорового способу життя відбувалося з урахуванням специфіки шкільного предметного навчання, вікових особливостей учнів основної школи, їхніх індивідуальних запитів у особистісному самовдосконаленні [2].

Зміни до програм шкільних предметів для учнів 7-9 класів на основі затвердженого у 2020 році Державного стандарту базової середньої освіти мають на меті формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту, що передбачено концепцією «Нової української школи» [4].

У педагогічній літературі проблеми вивчення формування здорового способу життя знаходять віддзеркалення у такого відомих педагогів як П. Лесгафт, К. Ушинський. У ХХ столітті дослідженням цього питання займалися М. Амосов, П. Іванов, А. Макаренко, Б. Нікітін, Л. Нікітіна, Г. Селевко, В. Сухомлинський. Серед сучасних педагогів проблему формування компетентності здорового життя вивчали Т. Бойченко, С. Волкова, Т. Воронцова, Л. Власенко, Б. Долинський, С. Постоєнко, Н. Смірнов, В. Титаренко та ін.

Концепція реформування української школи закладає нові підходи до освітнього процесу, орієнтуючи вчителів на формування надпредметних ключових компетентностей учнів, відійшовши від традиційних методик простого передавання знань. З метою формування в учнів ключових компетентностей під час освітнього процесу в початкових програмах основної школи виділено низку змістових ліній, зокрема «Здоров'я і безпека» [6, с. 9], спрямовану на формування особистості учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, здатного дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище.

У зв'язку з цим для сучасної основної школи актуальними є питання формування ключової компетентності здорового життя учня засобами сучасних здоров'язбережувальних педагогічних технологій.

Експериментальне дослідження було спрямованим на підвищення ефективності формування компетентності зі здорового життя учнів основної

школи засобами здоров'язбережувальних технологій, відібраних за концептуальними засадами переконливого пояснення та прогнозування процесу та результатів такого формування.

Експериментальна робота здійснювалася впродовж 2021-2022 років в умовах освітньо-професійної діяльності Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області за здоров'язбережувальними технологіями.

Дослідно-експериментальна робота була складовою навчання учнів 7-9 класів хімії, біології та трудового навчання, під час якої впровадження обґрунтованих здоров'язбережувальних педагогічних технологій здійснювалося в експериментальних класах, а традиційні педагогічні технології застосовувалися у контрольних класах.

Перевірка ефективності здоров'язбережувальних педагогічних технологій формування в учнів компетентності зі здорового життя щодо змін у рівнях її вияву здійснювалася за такими складовими: предметні знання і вміння із формування, збереження та укріплення власного здоров'я; відчуття стану повного фізичного, соціального і душевного благополуччя; соматичне здоров'я; загальна трудова, пізнавальна, фізична та суспільна активність; адекватна самооцінка та ціннісне ставлення до свого здоров'я, власних фізичних можливостей і особливостей; саморегуляція поведінки.

Метою констатувального експерименту стало оцінювання отриманих кількісно-якісних даних у вигляді рівнів сформованості складових компетентності здорового життя учнів 7-9 класів, які навчалися за традиційними педагогічними технологіями.

Достовірність отриманих під час експерименту даних визначалася зумовленим завданням дослідження обсягом вибірки. У констатувальному дослідженні були задіяні 92 особи, відібраних із учнів контрольних та експериментальних класів за вимогами однорідності успішності навчання.

Із метою визначення впливу освітньої діяльності ЗЗСО на кількісно-якісні показники сформованості компетентності здорового життя та для з'ясування динаміки цього процесу, нами було здійснено поетапне діагностування рівнів сформованості складників здорового життя шляхом опитування учнів за адаптованою нами методикою вияву просуспільно-ціннісних орієнтацій, яку було розроблено у 1998 р. А. Фюрко, П. Мюллером та М. Аммоном у Центрі обслуговування та навчання досліджень та розвитку Каліфорнійського університету в Берклі.

Учні відповідали на питання шляхом визначення того, якою мірою (від 1 до 4 балів) вони не погоджуються або погоджуються з кожним із тверджень опитувальника : 4 балів – цілковита згода із твердженням, 1 бал – учень зовсім не погоджується із твердженням опитувальника.

Із метою визначення рівнів сформованості складових здорового життя нами було використано 100-бальну шкалу ступеня вияву її показників. Ступінь вияву складових компетентності здорового життя визначався за такими рівнями: 50-54 бали – задовільний рівень; 55-64 – достатній рівень; 65-79 балів – добрий рівень; 80-89 балів – дуже добрий рівень; 90-100 балів – відмінний рівень.

Багатовимірність діагностичної шкали для визначення ступеня вияву складових здорового життя, репрезентативність вибірок учнів для участі у дослідно-експериментальній роботі та використання методів математичної статистики при обробці результатів діагностування забезпечили об'єктивність отриманих під час констатувального експерименту результатів.

Попереднє діагностування, яким було охоплено 92 учні, дало нам змогу виявити за допомогою якісного аналізу даних, що рівень сформованості складників компетентності зі здорового життя в учнів 7-9-х класів є невисоким, а в окремих випадках навіть відбувається їхня регресія. Динаміка сформованості цих складових у учнів в процесі їхньої освітньої діяльності в ЗЗСО у цілому є або незначною, або відсутньою, а на відмінному і дуже доброму та доброму рівнях характеризується регресією.

Аналіз отриманих у ході проведеного констатувального дослідження результатів зрізу вказав на те, що наявні традиційні підходи до формування компетентності здорового життя учнів основної школи є недостатньо ефективними та потребують концептуального коригування та відповідної організації за спеціально підібраними здоров'язбережувальними технологіями.

Формувальний етап експерименту, у якому взяли участь 92 учні (48 учнів експериментальних груп і 44 учні контрольних груп) відбувався у 2021-2022 роках і передбачав упровадження концептуально систематизованих нами здоров'язбережувальних технологій формування компетентності зі здорового життя у навчанні учнів 7-9-х класів. Завданням цієї стадії дослідно-експериментальної роботи було формування здорового способу життя школярів засобами концептуально систематизованих здоров'язбережувальних технологій в освітньому просторі ЗЗСО.

Порівняльний моніторинг рівнів вияву учнями 7-9 класів компетентності здорового життя під час уроків хімії, біології та трудового навчання в освітньому просторі ЗЗСО розкриває динаміку змін її складників у контрольних та експериментальних групах. Дослідно-експериментальна робота забезпечила підвищення середнього рівня компетентності здорового життя учнів експериментальних груп на 4,3%, а у контрольних групах цей рівень знизився на 4,2%. Низька динаміка зростання показників здорового життя в експериментальних групах і негативна – у контрольних нами пояснюється відсутністю в освітній практиці педагогічних технологій формування здорового способу життя на концептуальних засадах адаптації особистості школярів до форм поведінки здорового життя. Наявні технології розвитку здорового способу життя [1; 3; 5] спрямовані здебільшого на формування готовності особистості до прийняття визнаних суспільством цінностей здорового життя, їхню ідентифікацію та зовсім не орієнтовані на формування індивідуалізованого реагування на цінності здорового способу життя в освітньому просторі та соціальному середовищі.

Збереження позитивної динаміки зростання компетентності зі здорового життя серед учнів експериментальних класів нам вдалося забезпечити завдяки опосередкованому позитивному впливу здоров'язбережувальних технологій на становлення її складових компонентів. Введення в освітній процес індивідуальних видів здоров'язбережувальної діяльності сприяв розвитку

компетентності школярів із здорового життя, що виявилось за час експерименту у суттєвому зростанні її якості на 12,6% в експериментальних класах та у значному її падінні на 16,2% у контрольних класах.

Найдинамічніші позитивні зміни у сформованості компетентності здорового життя серед учнів експериментальних класів відбулися на відмінному та дуже доброму рівнях, де, відповідно, відбувся приріст на 8,0% та 5,3% від кількості учнів. У контрольних класах подібні зміни були суттєво динамічнішими на достатньому та задовільному рівнях, де вони мали негативну позитивну, відповідно +6,2% та +10,0%, а негативну динаміку у вигляді зменшення на -4,1% та -4,2% було виявлено, відповідно, на відмінному і дуже доброму рівнях.

Результати формувального експерименту, незважаючи на специфіку навчальних предметів хімія, біологія та трудове навчання, індивідуальні нахили та здібності учнів 7-9-х класів, можна розглядати як закономірний результат упровадження мети, методологічних засад і здоров'язбережувальних технологій формування компетентності здорового життя учнів основної школи.

Дослідно-експериментальна перевірка системи здоров'язбережувальних технологій формування компетентності здорового життя учнів 7-9-х класів основної школи довела їхню ефективність, що виявилось у суттєвості різниці між рівнями сформованості компетентності цього виду в учнів контрольних та експериментальних груп. У контрольних групах позитивну динаміку зростання було виявлено на найнижчих рівнях сформованості компетентності здорового життя (достатньому і задовільному). В експериментальних же групах, завдяки запровадженню системи здоров'язбережувальних технологій, позитивна динаміка змін була зафіксована на двох найвищих рівнях (відмінному і дуже доброму), а на доброму і достатньому рівнях вона була негативною внаслідок переміщення учнів цих груп на більш високі рівні.

Отримані результати дослідно-експериментальної роботи дають нам змогу стверджувати, що запропонована система здоров'язбережувальних технологій є необхідною та достатньою для формування компетентності здорового життя учнів основної школи.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо вивчення теоретико-методичних засад формування компетентності здорового життя учнів старшої школи в освітньому просторі ЗЗСО. Результатом цього стане реалізація мети базової середньої освіти в Новій українській школі, яка ґрунтується на ціннісних орієнтирах формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту [2, с. 2].

Список використаних джерел:

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та фізична культура*. 2005. № 2. С. 1-4.
2. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 15.10.2020)

3. Здоровий спосіб життя. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/upbring/286/> (дата звернення: 17.04.2020).9
4. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи: Електронний ресурс. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
5. Титаренко В.М. Підготовка майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності у процесі трудового навчання: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання технологій». Київ, 2017. 24 с.
6. Хімія 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення: 12.01.2020)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*Шило К. М., Большая О. В.
Полтава, Україна*

Останнім часом у педагогічній галузі відбувається багато змін та інновацій. Україна не є винятком, оскільки у педагогіці країни також з'являються нові підходи та технології, які впливають на процес навчання та виховання. Один із основних принципів цієї педагогіки є взаємодія вчителя та учня. У цьому підході вчителі не є тільки носіями знань, вони є партнерами у навчанні та вихованні. Педагогіка співпраці допомагає розвивати в учнів самостійність, критичне мислення та сприяє їхньому активному участі у навчальному процесі. Інновації у педагогіці – це використання новітніх технологій, методів та підходів до навчання, які допомагають підвищити ефективність процесу навчання та забезпечують більш глибоке засвоєння матеріалу студентами.

Інновації у педагогіці України – це тема, яка завжди була актуальною для українських педагогів. Сьогодні у зв'язку зі стрімким розвитком технологій та швидкими змінами у суспільстві, актуальність цієї теми зросла.

Використання електронних підручників та онлайн-курсів. Ці технології дозволяють студентам навчатися в будь-який час і в будь-якому місці з доступом до Інтернету та надає доступ до найсучасніших навчальних матеріалів та інформації, а також забезпечити інтерактивне та цікаве навчання, дозволяють студентам працювати в своєму власному темпі та вирішувати завдання на рівні свого індивідуального розвитку. Однією з найважливіших інновацій в педагогіці України є впровадження нових технологій навчання [3].

Адаптивне навчання. Цей підхід включає в себе використання програмного забезпечення, яке аналізує навчальний процес та допомагає підлаштувати матеріал до індивідуальних потреб студентів.

Використання грифікації. Цей підхід включає в себе використання ігрових елементів, таких як попередження, нагороди та досягнення, щоб